

ЗАМАН

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Инвестиция адрес программа жаныдан тергелгенди

Тюнеде КъМР-ни Правительствосу кезиудю жыйылууда республиканы инвестиция адрес программаларына торленуе кийрилгенди эмда «2020 жылга дерги КъМР-де суолук саклау юсюнден» кырал программаны жашауда бардырты бйлемен асха бюджет бла келиширилгенди. Кенешчи премьер-министр Мукуланы Алий бардырты.

Биринчиден, «2020 жылга дерги КъМР-де суолук саклау айнаныту юсюнден» кырал программалар кийрилгенди торленуе сюзюлгенди. Ол жаны бла проектти профилини министр кылуугун толтурган Аслан Кауфов киргизгенди. Аны айтханына кере, бир жолга 130 саусузга багырча жери болган перинатальны араны эмда бир смененга жюс тиширлуга конусулган баллар араны кыруулугуна керекли асха жангыра терегеди.

Бу торленуе бла байламлы 2014 жылда республиканы инвестиция адрес программаларына торленуе сюзюлгенди. Ол жаны бла проектти профилини министр кылуугун толтурган Аслан Кауфов киргизгенди. Аны айтханына кере, бир жолга 130 саусузга багырча жери болган перинатальны араны эмда бир смененга жюс тиширлуга конусулган баллар араны кыруулугуна керекли асха жангыра терегеди.

Келир жыл 1-чи январьдан башлап, «РФ-де халкыны социальный жумуштарын толтуруу юсюнден» федеральный закон юсюнен кирлики. Аны бла байламлы бу жаны бла республиканы праволу актла кочлерин тас этгенди.

КъМР-ни уруну эм социальный айнаныту министр кылуугун толтурган Тобейланы Албертны айтханына кере, законда халкыны социальный жумуштарын толтуруу жаны бла жуапты ведомство белгилениди, жашау этере жетерик асханы бек аз елчмен санауу, кылайсызлагга болушлук этюну нызамы, социальный жумушлары торлорлери да токтурларын кетериге кереклисин да эсертгенди.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Халал кыйынларына ырыскы алгъанланы сейирлерин къоруулауу тап амаллары излегенди

Жеринден тепдирилмеген ырыскы кеслери кыйынлары алгъанланы эркинликтерин къоруулауу юсюнден айта, РФ-ни Жамауат палатасы секретары орусбасар Александр Музыкантский быйыл 24-июнда аны юсюнден кенеш болганын, аны экспертле, Кыргыз Думаны депутатлары, прокураторлары да келечилери къагъашкарларын эсе салганды. Андан сора ол айтханы, РФ-ни Баш союдою председателине бла федеральный прокураторга жибериге ден эсертюе жарыштырылганды.

«РФ-ни Жамауат палатасы регионала бла кезиудю онайн-кенеш бардырты. Къабарты-Малкърны Жамауат палатасы арга биринчи кере кытышханды. Анда жеринден тепдирилмеген ырыскы бир торлю хытхасы, халал кыйынлары алгъан кызыланы сейирлерин къоруулауу амаллары сюзюлгенди. СИЗО-ланы топ-топ болганынлары проблемасы кетюролгенди, следствиеге бла судно баруу халына надор этюде прокуратораны полномочияларын кенгертиге керек болганына бла къалгъанына къаралганды.»

СИЗО-ланы толуп тургъанлары, судлене адамны тутарга деген оную чыгаруу амалларына кесиринден айта, ол 2013 жылда Москваны следствие изоляторларнда тургъанланы саны 30-40 проценте артык болганынларын тергетди. «Бир бир регионда уа хал андан да осылды. Сёз ючюн, Москва областны изоляторларнда мардадан кеп болганыла 240-250 процентни тутардыла. Екатеринбургни СИЗО-сунда 1700 тутмакчы орунуна 2800-сю тутмакчы орунуна ала тургъанларды, аларга уа судно оную окуну чыгарылмаганды. Алай эсе уа, ала амаллыкчылагда да саналмайдыла» - дегенди ол.

Музыкантский оком этгенден, СИЗО-да гражданданы тутууу амаллары торлендирилге керекди. Ол регионда коллегалары аны юсюнден не къадад кеп шарт билдирил тургъа чакырганды. Битеу элчменги шартла бирге келиширилди, андан сора РФ-ни Жамауат палатасында ФСИН-ни, Следствие комитетин, прокуратораны бла судлене келечилери да чакырылып, жыйылуу бардырылыпты, дегенди.

«Прокуратораны ишине юсюнден айта, жамауат кылуулукча ала низам азырак болганын тергетди. Аны сылтауу да бу ведомствонан кеп надор жумуш кетеригелеринде кереди. Регионда Жамауат палаталаны кенешге кытышханды.»

«Прокуратораны ишине юсюнден айта, жамауат кылуулукча ала низам азырак болганын тергетди. Аны сылтауу да бу ведомствонан кеп надор жумуш кетеригелеринде кереди. Регионда Жамауат палаталаны кенешге кытышханды.»

«Прокуратораны ишине юсюнден айта, жамауат кылуулукча ала низам азырак болганын тергетди. Аны сылтауу да бу ведомствонан кеп надор жумуш кетеригелеринде кереди. Регионда Жамауат палаталаны кенешге кытышханды.»

«Прокуратораны ишине юсюнден айта, жамауат кылуулукча ала низам азырак болганын тергетди. Аны сылтауу да бу ведомствонан кеп надор жумуш кетеригелеринде кереди. Регионда Жамауат палаталаны кенешге кытышханды.»

ТЁГЕРЕК СТОЛ

Тыйгъычланы сылтауларыны юсюнден баргъанды сёз

Къабарты-Малкърны бизнес-омбудсмени Пшакка Теве бизни республикада не торлю жумушла бла корешенине юсюнден шагъерлендиргенди предпринимательни. Проблемала аз туюлдолю. Упономоченный аларга не торлю себеплик этере болуптур да айханды. Предпринимательге да къалада кылай тыйгъычла болганын юсюнден билдиргенди. Административ жаны бла чырмауудан адам кеси алына кутулурга кёбюсоюне амал табамлы къалада дегенде да болгандыла.

«Арада байламлык къураларча, бир бирге ачык болурга керекби. Барыбыз да бир болсак, властын бла бизнесини арасында кемчиликлени кетериге да он болуукчу, - дегенди Теве.

«Арада байламлык къураларча, бир бирге ачык болурга керекби. Барыбыз да бир болсак, властын бла бизнесини арасында кемчиликлени кетериге да он болуукчу, - дегенди Теве.

«Арада байламлык къураларча, бир бирге ачык болурга керекби. Барыбыз да бир болсак, властын бла бизнесини арасында кемчиликлени кетериге да он болуукчу, - дегенди Теве.

Жазыпы - 2015

Хурметли окыучула!
2015 жылны биринчи жарымына «Заманга» жазылуу андан ары бардырылады. Сиз ана тилибизде чыкыган газетте сувъаны кыайсы почта бйлемонде да жазылырга болууксуз. Алты айга жазылууну багасы 839 сом 88 капекди. Бу жумушуну «до востребования» амал бла жарашдырып, почтадан газетни кесигиз барып алсагъыз а, багасы 758 сом 76 капекди.

Бизни индексибиз - 51532

Чеченланы Ахматны жашы Ануарны Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини депутатыны полномочияларын болжадан алгга тохтатыну юсюнден Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини БЕГИМИ

«Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини депутатыны статусун юсюнден» Къабарты-Малкър Республиканы Законуну 4-ноу статьясыны биринчи кесигини «-а-» пунктуна тийишлиликде Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини бегим этеди:

1. Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини бир республикалы айыруу округула «Единая Россия»

Битуроссий политика партины Къабарты-Малкър регион бйлемонден айырылган Чеченланы Ахматны жашы Ануарны депутат полномочияларын болжадан алгга, 2014 жылда 11-чи октябрден, тохтатарга.

Нальчик шаар, 2014 жылда 11-чи октябрде, №34-П-П

Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини Председатели

Т. ЕГОРОВА

Къабарты-Малкър Республикада 2014 жылда гражданданы жашау журтла эмда коммунальный жумушла ючюн хакъ тёлере субсидияла алырга эркинликлери тохтатырыла туруп хайырланылган стандартлары юслеринде Къабарты-Малкър Республиканы Правительствосуну БЕГИМИ

2014 жылда 8-чи октябрде

Нальчик ш. №232-ПП

Россий Федерацияны Жашау журтла бла байламлы кодексини 159-чу статьясына, Россий Федерацияны Правительствосуну «Жашау журтла эмда коммунальный жумушла ючюн хакъ тёлере субсидияла берюну юсюнден» 2005 жылда 14-ноу декабрде чыгарылган 761-чи номерли бегимине тийишлиликде Къабарты-Малкър Республиканы Правительствосу бегим этеди:

1. Жашау журтла эмда коммунальный жумушла ючюн хакъ тёлере берилген субсидияланы тергер ючюн бир адимга кылай бир жашар жер жетгенине стандартлары белги тохтатырыла:

4. Къабарты-Малкър Республиканы Уруну эм социальный айнаныту министрствосу гражданданы бу бегимни 3-ноу пунктуну экинчи абзацында кёрюстоплен къауумларына жашау журтла бла коммунальный жумушла хакъ тёлере субсидияланы Къабарты-Малкър Республиканы 2014 жылга республикалы бюджетинде социальный политикага деп белгиленген чорчрананы азайтууну хайырындан бериге борчу этеди.

5. Бу бегим официальной халда басмаланган ююден сора он ючюн ичинде ючюнне кирген эмда 2014 жылда 1-чи январьдан бери келген право халдада хайырланылды.

Къабарты-Малкър Республиканы Правительствосуну Председатели кылуугун толтурган

Ю. АЛЪТУДОВ

Къабарты-Малкър Республиканы Правительствосуну БУЙРУГУ

2014 жылда 9-чу октябрде

Нальчик ш. №624-ПП

Къабарты-Малкър Республиканы Конституцияны 108-чи статьясына 4-ноу кесигине эмда «Къабарты-Малкър Республиканы Правительствосуну Къабарты-Малкър Республиканы Анын Законуну 31-чи статьясыны биринчи кесигине Къабарты-Малкър Республиканы Правительствосуну Председатели кылуугун толтурган

Бюгон Михаил Пермонтов тугъанпы 200 жыл бопады

Кавказны уллу сыймеклиги

КЪУЛИЙЛАНЫ Къайсын, 1964 ж. Чегем.

Пермонтов кесини ёмюрлюк, ёлимюсу «Желлепин» жашай жазгъанды. Алай жашай да, акъ тешил жерини, жазгъанды да Машук тау этегине. Бюнонеден дери да ол палах-ибилис атым жарышханлай, кылыратханлай турда мин-минг жореклени.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

Мен бу тизгиле - закий поэте сыймеклигим белгисини, аны поэзия Желлепи уа агъаргъанлай. Ол а, сёзюс, хорлам закий суракчы болганына дагыра бир шагъерлик этен белгиди. Эс кёлюбною алай бла жапсарайыкъ. Кавказны Бизни Пермонтовха баш да ура, алгъачы да айта, тюз халкъ жигитибизге, зиратха да барыякъ. Ол жуаларын, заманына да хорлаплагъанды: аны ёлимюсу поэзиясы Желлепи энтта да агъаргъанлай.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

«Пермонтов» деген сёзле манга бирче жууруу мен ол кавказны сыймеклиги бла айтама. Мени бар жашаудам да алай болгъанлай кылайыкъла.

М. Пермонтовха аталган материалны 2-4-чо беттеде окуугузу.

Таула өмүргө эсинде кылырға, тамамы шо бир алағға кыарарға,

ЖАШАУ ЫЗЫ

Ёз кьадары - чығармаларында

Закий пост Михаил Юрьевич Пермонтов (1914-1941 жылла) орус литературда кесини энци жерин арте алганды. Жазып чыгарып башлаганды. Аскерде култугу бардыра, чыгармачылыгыга да улуу эс бурганды. Кесини юлго Пушкини бля Байруню поэзиясын сыйлап, алағға ушарға итингенди. Алай көп бармай энци халы тапканды.

Александр Сергеевич жашаудан замансыз кеткенин эшитип жазган «Смерть поэта» деген назмуудан патчаыи политикачына ыразы болмаганын айтканы ючюн аны Кавказға сылжагы жиберебинди. Алай бизни аруу табыгы алабыз, азаттык бля байрамды мурастары толмазын аныглаган Пермонтову чыгармаларында ардан артка арыган жюргюти тынчтыктын излегени, кесини заманына кшажу турганга эс-ленгенди. Ол артыкча «Мыши», «Маскарад», «Демон» деген эм башалада керкенди.

Михаил Юрьевич драматургияда да кыргыз-анды кесини ызын. «Маскарад» деген пьесасы сахнадан хазна кетпейди. Ол кыра сөздө да бир закий эди. Аны «Герой нашего времени» деген романы автор адамны психологиясын терен билгени, аны бля уста хайырланганын, жиптерини аны думиярынын анык бля белгиледи. Көпте анда Пермонтову кесин кергенди. Ол а жашууну мағанасызылыгын, бир инсанды да кыдарын торлендиргиче кылуудан келмегенин юсюндөн жазганды.

Кавказда пост жигитини бля сынаулу аскерчилени да сейриге кыдыртырды. Аны саугага көргөзгөннереин Николай I патчаи аны кыабил кергенди. Алай бля Пермонтову аскерни кюрия деген мурады да толмаганды. Ары дери да кыдары, жашуу бля да ыразы болмаган поэти халы бопкоду мудаха айланганды. Ол поденнеле чыгармаларында да керюмнөй кыалмаганды.

Белгиле алимиле, Пермонтову сабий жыллары юсюндөн айта, жашу анысандан ёксюз кыалгыны, атысандан айырлыганын, амманса кыаты тишюру болуп, туудун уун сойгонина ёсдорени арда да сөзгөннеле турганды дейди. Жангылыкдан, асарлыктыдан, тынгысызлыкындан кутулаламаганды ол. Юйорню ичинде аныгулу, насып болмаганын, атысы бля жашуны арасында кылырдыкты, сайлаған тишюру эр кишиге сансыз кыаргыны, бля жашуудан болупла бары да кыгнчдиле назмуларга, поэмаларга, драммага, романды да.

Алай поэте фэйгамбар деп да бошдан айтамыдыла. Фэйгамбар бля пост поэзияге кулпытк этеди. Михаил Пермонтов аладанды. Ол жашуудан Машук тауну тийресиңде келгенди.

Жаш поэтни закийлиги

Табигьатын, кудуретин ючюн, деменигилигин, аны адамны тегерегинде алып, кырушалап, кырушда турарын, нени да жерге, нени да сөзгөн, неге да тошконне, 100-жылтык кыартка, акылманча ачыккалы, кы туурабызга келтирип кыорды 16-жылтык жашчык.

Алай фахму, алай ётюрлук кёйдан, аламдан, Аллахдан берилмес, не хазна, блай таза да, билгичи оюмулк жасамзды бар жазган, бар жараткан чыгармаларын Михаил Юрьевич Пермонтов.

Жер жүзюнде инсанни, адамны жери кер сейр этерчанды. Ол кыаруусузу, оюнуна, жер кыаны болганчанды. Алай бек керекли ууктады уа туренирге, кёкню, жерни да от табаллыкды.

Адамны алай чачын суратпайды кесини «Кёк жашану» деген ёлюмосуз назмуусунда жаш, алай закий пост.

Михаил ПЕРМОНТОВ

КЕК ЖАШНАУ

Булут, потонене, жашнайды
Тюпюс кыара тенгиз башда,
Кыюкыне, кыайнай, сокулалайды
Кесин толкун жагылашда
Кыя жука отдан аркынан,
Терк-терк жете шибля жалан -
Бар кудурет кыайрылганча -
Мен бир кесим, сыйнап, жалан.
Сыйнап - туура: бар не кемисиди -
Хар юч жерден кыарылана,
Жашуу, өзгиз да керексизми?
Жашуу алаудукундан жана?
Кимге бу уу, жокору жерсучу,
Кыучак керё ётюрлук,
Тюс-тюс кыя жука асычу,
Елом отуча ёкюлпю.
Угай! - Уч сен, алам отуча,
Сызгырысыңа желле эркин,
Мындама мен, суукчу батычу,
Эс зат бужумтай бир кечини!
Малкбар тиле БЕПАЙЛАНЫ
Муталин кёчюргенди.

Хурмет этпу

Российни Пермонтов комитетини соре-председатели, «Минги-Тю» журналын бас редактору Додуланы Аскерни закий орус поэти чыгармачылыгын пропаганда этпуде, аны малкбар тилге кёчюрууде да улуу кыыйны барды.

Кёп болмай журналын библиотекасында Аскерни кёчюрмелеринден кыруалган, ол сёздю да кесин жазып, «Кавказны сөөмө деген от бля китопчык басмаканганды. Газетини окыучуларын поэти оюмлары, малкбар тилге кёчюргөн бир кыууну назмуу бля шагьерй этебиз.

Бир бирге келишимеген оюмла Михаил Юрьевич Пермонтову орус литературда кыалты мағанасын, назмуу жюргютени тохтап дыйртыга бек кыыйны, алай аны сыйк жылдан -жылга, ёмюрдөн-ёмюрге өсөдөн-өсө баргыны уа хаксыды. Поэти юсюндөн бир бири бля келишимеген

«Мында насыпльды жаным..»

кёп торлю оюм, сагыш, болжан-болмаган иш да айтылганды турды. Алай аны кылыры-чеги керюмнеген фахмунасу хурмет этмегени уа окуулары, билгилери болганнаны араларында не хазна табарса.

Пермонтову халыны, ол не тукуму адам болганын юсюндөн аны чыгыш жюргютени бир да болмаганына шарт амада кесин айтп турдыла. Университети башмагандан сора пост Петербурду аты аскер шюлгя киреди. Ол анда окуй турганды да, Мария Лопухина, Михаил Юрьевични анты шуболярдын терин, анга бейлай кыагыт жюргөргенди: «Сен анта да жашууны кыыйнай барды эсент, шюкда ол затта бля керюмне, керюштөрдө да, бир тенгине да керюстөм. Нек дегенде бир бек, аз затчык окуна бизге ардан торлендирилмалык кыыйнылык келтиреді. Шүёкларын бля кыаршы болурга итине, алгя аланы иги бит да, таны да, андан сора керюрос. Сени жукушак, огурулу халынг, сөөрге тартынган жюргенг аладан толп кылырдыкты.»

Башка торлю кыалты айтырға болукчуду? Огурулу халы, сөөрге итинген жюрге, жюлдешарын жаны бля тенг керюени - битүе барды да Пермонтову негитин болууну ачыккалаган шыкандыла. Аланы барын да Пермонтов аскер солгунуа дери биргесине олтепди. Аны арда жазган онеки назмуу да («Кыя жука», «Дулаш», «Тюш» эмда башкалары) буюнд да анга шагыталькы этпелей турдыла. Ол онеки назмуу кесирини сейр таралары барды.

Тыхаран тышты дестери

1841 жылды 14-апрельде Пермонтову кыордуна 48 саатыны ичинде, ара шхарык кююн, Тенгиз жауу аскер бөлгөмө атпанырға буюругу бар эди. Ары тербенин алында анты шубуу, жазуучу В. Одоевскийге салламашырға кыагытды. Ол анга тыхаран бля тышландан дестерин саугагына береди. Сора бирара кёзюл кыыйнай жазуу этеди. «Пост Пермонтовка мени эси эмда суюгтен дестерим бериледи. Алпындан ахырында дери назмуу жазып, артка кеси кюлу бля кыайтаргы деген мурад бля. Кесин В. Одоевский. 1841 жылны апрелнин 13-ю кююнде, Санкт-Петербургу.»

Ол дестро иерини пост буюп, эки жыл озгандан сора кыайтаргыды. Анга шагыталькы этин Одоевскийни башка, экинчи, жазуу барды, биринчи

Жесир

Ач, зиндандык кызын да,
Кюн норлю да сыфатын.
Сора бирара кёзюл кызынды да,
Жалкысы кыара атны.
Кыюучума кызыны кысарма,
Сора, эрпал ол ата.
Тюзюней тозге кызарма.
Жёл кыайда кыалыр арда.
Эшиги - ауур, бийикди
Чалдишле да тормеді.
Кыаракөз - узак кийикди;
Башкаға жууук менден.
Ат да жайылда отпайды,
Кишени да тешилип,
Ол анда эркин отпайды,
Азатыкча келишип...

Жангылыккы аяк тирейди,
Шубула - кыабирыйды,
Тот жарык да жиптерейди
Чалдишден ёлкыча.
Кыалур буйлык этеди -
Шюлгяда кючо аны,
Тышындан кесгин жетеди
Елчмени атагыны.

Февраль 1837

Айрылдыккы, алай эсде
Сыйик турды суратын.
Саңга жолну - ма ол кесди,
Чарсда бугьлмай мураграм.

Сезим, жангы кыаруу ала,
Манга жаныды минг палах,
Кыала - алсанг да ол - кыала,
Аллах да - кермей да - Аллахи!

Кавказ

Тангым а атханды, норюн созгөнгей,
Таула өмюрге эсинде кыалырга,
Тамамды шо бир алаға кыарарға.
Татты жырланы, журтуму сүйөргөндү.
Сюеме, Кавказ!

Сабий кюномде анымы тас этдим.
Багыр интире уа кыагызы да бир аз,
Келеди тоздон хычууну бир ауаз.
Бийик сыйынгы мен бирге уа элдим,
Сюеме, Кавказ!

Мында насыпльды жаным минг керө,
Беш жыл да одуз; тансыгым а - жарам -
Кергенме мында эки көз, бир кыарам,
Кыанатылды жюрек, аламы эсгерө.
Сюеме, Кавказ!

Кыя жух

Ахшамда алтын булут кыалкыйды,
Бу кыя жуху, бөшик кийикча.

жазганыны тобонде: «Замансыз ауушкан Пермонтову бу дестерин манга Еким Екимович Хастатов 30-чу декабрьде 1843 жылда кыайтарганды. Кыяз Одоевский.»

1843 жылда «Отечественные записки» деген журналы 12-чи китабында, аны ызы бля уа 1844 жылда чыгарган биринчи китабында Одоевский поэти азыр назмуларын басмапайды. Сора 1857 жылда бу дестерин патчаыи энци китапканасына береди (биографияде аны аты «Российни Санкт-Петербургдагы миллиет китапханасында»).

Тыхаран тышты дестерин Пермонтову, кыайры барды да, кыайла болса да, биргесине айланганды. Мында онеки тамамлангандан эмда эки башлангыч, алай болмаганын назмулары бардыла. Бир кыаууллары аруу, таза кёчюрулгөн, бир-бирлери уа жазылганыларча кыалгандыла. Аланы ичинде француз тилде «Сакылау» деген бир назму да болганды. Мындагы жазууладан Пермонтову не бля жашаганын, суутын да эсперге болукчуду. Ол жашарға кыалай аз кыалганын сезип, аны

юсюндөн сейик айта эди. Артыгыракыда «Тюш» деген анык назмууды:
Дагыстанда таныш ёлюк жатады,
Аллах билсин, кыула арасында,
Тюпюн эте, тамгын кыаны кыатады,
Сууиди кыарала жарасында.
Пермонтову азыр кюргендерге кыалты кыайтыгы болуундан асканлары бу тукуму тизгиннере турду керюнгөннөй турдыла. Елюрною алында аты «Фэйгамбар» деген чыгармасы бля керюше эди. Аня Белгинский эм бийик багы бичгенди: «Кыалты бир терилтик кыайндайды мында, кыалты бир юч чыгышты тигилге арасындай Бейлей сөйлөнө эшитирчи, кёп, бек кёп заман саклырдыкы Россей!»

«Хоншлук, хычыуундук да келеди»

Поэти поэзиясы, прозасы да окуучуну, биргесине алып кетип, XIX ёмюрнө хазуусу бля солутулары, ол замандагы жашууну ауушларындан аударды. Алай адабият битудуну адабиятын эми улуу, эми бийик жетишими болганын кимге да баянды. Закийлик, акылманлык жалаңа ма ол жашуу тошкондо, дуния керилгени тура этпени бля, жютө керюстөгени бля байламды. Сормаганылай, биринчи тизгиннередин окуяны аны поэзиясын, кыара сөздөн да танымал алам жюкду. Нек дегенде поэти эңчи, аны, эңчи тамгысы, оюму тура магына бля келтире билгени ол замандагы жашууну кесгин эмда тоз керюстөрөгө биригип итинеди.

Улуу тауладан, алаңы бийик тейпелеринден жай чилдеде сериююн келгенча, Пермонтову жазганларын да алай хоншук, хычыуундук келеди, XIX ёмюрнө сыфаты битөу бар кыайтылары бля, битөу бар этпени мурагы бля, хар кюнде сагышлары бля бирге.

Бирлесе - иблис, бирлесе фэйгамбар кёргюнөгенди

Пермонтову адамгыгына, адамла бля кесин кыалты жюргютенине арты кыалтыда окуучулар артыгырды эс бурганды. Ол а апа бля байлымы торлюторю оюмла болганылары юслеринден айтады. Аны халы кыалай болганын хар бир

Сора, танг ата жолгө чыккыды, кийикча,
Хур кёкюлөкөдө ойнай салкын да.
Азын кыял жууу жыяды,
Эңки ол андаңды тер басканча.
Жангылыккы бийик, буюнун асханча,
Кыуладда кеси шюшүлк жиялды.

Желпек

Желпек умучта эсенеди
Тенгиз чарсны жуурутунда.
Кенде излегени уа неди?
Несин кыоганды журтунда?
Толкун ойнайды, жел урады,
Желпек агыан да бюгеле.
Насып излемейни а турды,
Андан да кыамбай бюгюлпю.

Тюбо ючюм, накүтү таханча,
Башы, алпачна, даулетте,
Боранлада тынчтык тапканча,
Боран тилейди Даулетден.

Тюш

Кёкюргемги оок тешип, жатама
Дагыстанны исси өзенинде.
Тюпюн этеди ачылган жарам а,
Кыаным эркин келе өзегенде.

Юзмез талачында, кесим кыалганча,
Сары тейпелери кюнде кызыа,
Кыая раңла да юкюмо басканча,
Жатама мен, ёлю жуку кыагыт.
Бир тюш кереме, той-оюн баргыанча,
Боранлада эркин жерде жанча.
Гокка хансча, кызыла да кеп болганыча,
Жангыт мени сагындамагына анда.

Харларга кыошумлай отпурды,
Мудах болуп, бири уа кыайрыды.
Кёлю сейр тоште кетип турды,
Тюгөш ол жашуу жаным да сыйирты.

Дагыстанда таныш ёлюк жатады,
Аллах билсин, кыула арасында.
Тюпюн эте, тамгын кыаны кыатады,
Сууиди кыарала жарасында.

таншыгы башка торлю эсереди.
Аланы окуй, эшитке колсен, сёз эки башка адамны юсюндөн баргын сунас. Аны сыфаты бирлесе иблисини, бирлесе уа фэйгамбарны ышанларын келтире эди кёз алпарына. Бирлесе ол суукчу, келетсиз, жетип анда кёргөн эди, бирлесе уа кыан кыайтанча, огуруту, терен акылы сыды.
Ара шхарыни, Санкт-Петербургу, аруу чанка тишюруларындан бири: «Сюйдюмлю бет ышанлар барды», - деп жаз эди Пермонтову юсюндөн. «Ышармыш эте, котломсорю, бир кыутсу адам», - дей эдиле бирслери, башкалары уа: «Эргилуу, кыаштой», - деп кыра эдиле.
Акылман поэти немист тилге кёчюргөн бирге уа блай эсергенди: «Аны халына мудахлыгы, терен сагыштылыгы да кыуат бере эдиле».

М. Б. Лобанов-Ростовский бий а (ары дери анга М. Ю. Пермонтову кыаршы тенттери бля бирге ара шхарды бир жыйында болурга тошгон эди) ма блай жазганды: «Биргесине жолдашлары болмай, аны бля кесинг бетден-бетге кыалсанг, не айтырарса, бек асыл эди, айтканы да сейр, башы да жеринде, жалаңда сөзлери аз-маз чимдй эдиле ансы. Алай тенттерин арасында уа аны иблисинден башкалыгы жок эди, масхара эте эди кимни да, кимни да аузуна чаба эди, тынгылыгында да тын буза эди.»

Тюрлю-тюрлю болумлада М. Ю. Пермонтову башка торлю болганынын таскысы, багым, аны окуму, сагышыны да терк торленгенин бля ачыккыланады. Ол ич дунисы эңчи, кеси да кыала азат, кыалай эркин болганыларын чертирге итине болур эди, жамауатта да анга ат башындан, тордюм этип кыарганы да андан эди, байм. Жукчу адамларынын, тынгылы тенттерин, жагыт ташыларыны кыатарында, чанканы араларында да кесин алай жюргютгенини таскасы бир эди: жалаңда бу тукуму жашауга чамланганы, дайым аны бля арталыда келишамалганы.

Поэти ёлген кюнөн эсине тошоре, аскерни тентин Н. П. Раевский: «Барыбыз да, тоз да тутте сабилмечна, алай жийлй эдик», - дейди. Ёлгөн назмуучуну асарырга унамай кыоган дин ахлуку Эрастов бабаны кеп жыз озгандан сора айтканы уа блай болганды: «Анда ол кюн ба-

рысындамы жийлган сунасыз?.. Көпле кыуанып кыалгандыла.»
Эсериле кыалайла болса да, ишини башы не кезиуде да кёз кыарамды, артыгыракыда ол эсерген адамны эсергеленгенге кёз кыарамы. Аны сабелти кыайсыны ийганынган да, кыайсыныча уа - угай? Мен а М. Ю. Пермонтову кесини жазганыларна бериге шышамана, ала угазча келеди да жанмына, жюргеме. Аня тилибизге аны назмуларын андан кёчюргөргө керюгенме, кесим аны бюгюн аңгалымагынама:
Жашуудан сакылаймына бир зат да,
Кыайналмамы, озган кюнню тура,
Тыш болсам сөөме мен, азат да,
Жукъларга, нени да унута.

Ата журту бля байламлык

М. Ю. Пермонтов ас жашаганды, эрте ёлгенди. Алай ёлюмосюзлук да алай эрте келгенди анга. 27 жыл - ол мингжылтык Российни тарыхында жалаңда бир чыккыды. Пермонтову окуй келгенде, ма ол чакыдада деменили кыарыны озган ючюм, кюпюр кючюм, бюгюнню кюно да сейр оюмо, керюп жерде тийишпи, тоз сёз, отча хана, дунияда болмаган, кёз алынгя келип, жюргенде тюрлейип кыалган сыфатла, эскелете ушарган тентешчирилуе, терен магына, аруу кыууну, бийик тылтып - битөу бары да, биригип, бир жумдукчу болуп кыалган чыгармалады Михаил Пермонтову бизге кимден да жукчу этген. Алай чыгармала чарсны садак оок кыалай жырлы ёте эоз да ёмюрлени туманын, тоз да ма алай жарып, жангы тейпелете алай келдиликче дуния башында эм бай тилледен бири - орус тил - жашагын кыарды.

Поэти не кыыйры, не чеги болмаган ихамы Ата журтуна улуу сойюмеклиги бля тозюлей байламдыла. Ма ол сойюмеклиги бусагатадгы тейпелете ич кесек жетишимден. Бирде уа кёзде уучу баргын кыушу кыарыны битөу дуниты да дак поэти М. Ю. Пермонтову жюргөти тиле болур эди ол назму жазганды, ол суу заманда деп келеди келючкө. Бюгон а ол жюрек, кыушу жюргөп, аны биргесине уңады ачы солгунуа дери пост жашуу бля тенын кыргын Кавказны кёргөнө. Биз бюгон да М. Ю. Пермонтовдан Ата журтуубуну, Кавказны сөөрге юйрөнөбиз.

Булутла

Кём-кём кёкде булутла тизилгенди,
Жукчурады жер, кёкге база.
Эңки Шшмалдан женушка тозгөнгенди,
Тюзда кесимча, ала да сюргон кёре.

Кимди сизни ёргеде да тынч кыогамган?
Зар шубуламы сатхандыла огесө?
Неда кыдармыды, кыан иче, тоймаган?
Некис мудах а, гонях сизде жок эсе?
Мен сабандан, эргип, кимди кыачмайды.
Жокчу жарсыу, ачуудан кёлюн толмаса...
Сиз а суукчусуз, эркинсиз да кычан да.
Жокчу сюргон да, Ата журтунг болмаса.

Апрель 1840

Чарс баскан жолгя кесим чыгама,
Хар бир таш кёкге норюн теше.
Шош кече уа жокчу ачыгын да,
Хар жукчу жулду бля сөлеше.

Байрамдан битөу алам толгычанды,
Жукчурады жер, кёкге база.
Бир манга уа бир кыыйн болганды,
Баргын суула кыандан кызарганды.
Не сакылайма мен, жаным аза?
Жашаудан сакылаймаймы бир зат да,
Кыыйналмам, озган кюнню тура.
Тынч болсам сөөме мен, азат да,
Жукъларга, нени да унута.

Кыабурда суукчу оюмча болмай,
Жукъларга жукчу өмюргеде,
Жашууну кючо атып да кыомай,
Сабурланы аны мамыр жөмө.

Саяу кесек, саяу кюн айтп туурруна
Сойюмеклик жырны сабыр ауаз,
Ийне жашит аяк да, журча,
Шыбырдай, несича, бир ууаз.

Жарлы

Килисгагы кирген жерде
Ётмөк буржу тилеп болганды,

Садакчаы суукчу желде,
Жарсыч алам, кыайсы озган да.
Ётмөк тиле эди жангыз
Башха амал, мадар да кыалмай.
Кыайсы эоз да бир жансыз
Кыюлуна таш салды, аш ашай.

Сюегини тилегенде,
Манга суукчу кыарам атханса.
Сезимлери тилленгенде,
Да жарлыныча алдаганды.

Билгичлик

Российны кыара кюнню жете,
Патчааланы тажы тошөр жерге.
Анга халкы да ит налат берер,
Кёбюсерне ёлюм кыучак керир.

Тишюру, сабий да жолгучур
Палахкагы ишлемей жоругу.
Елет, мылык ийис эте, чыгарь,
Элиплиени аны бушуу жыгарь.

Алпкык да бий болу кыалгыналыга -
Саула сукьянлыга кыаргалагына,
Баргын суула кыандан кызарганды,
Бир дер келуи ёлюм кызынганда.

Төгерегини алып да кыараны,
Ишлемеген болур адам ангыны.
Аны танырса кучур бичагындан,
Айуунукоюлген да чагындан.

Адам да - ханс анга - чалгынычыга,
Ичи ушай кыара жамчычыга.

K***

Манга жарсыр керек болмаз - кюнном келгенди,
Уганды, мудах болсам да жан аурутма сен;
Андаң эсе улуу бушуу сакылайма мен.

Мен жашма энтта да, кыаным кыайнайды,
Жалаңда Байронга сөөме ушарга;
Экибизде да бир жара кыанайды,
Кыадар да бир болса эди учура!

Азатылыккы кюсей, кюйдюм нени да;
Сабийликке андачот от жана жаным.
Тауда тангыс андачот, суух черкелени да,
Кёкче, жерде борланан ётюр жанын.

Аныча, мен да шо тынчтыккы излемей,
Сагышларым элген жели да бир суукчу.
Артка кыарайма - кююлсюзок эспейме,
Алгя кыарайма да - кералмаймы жуукчу.

Малкбар тилге ДОДУЛАНЫ Аскер кёчюргенди.

Татлы жырларды, журтуму сүйгөсөң, сүйөмө, Кавказ!

«Къачхынчы» («Беглец») деген поэманы Куулийланы Къайсын 22-жыллык жашлай кёчүргөндү малктар тилге. Мында, кемчилиги изилем, аны таукелигини, кёчүрмө ише факхуосуна эс бурсак, тюз болур. Чыгарманы «Стихле бля поэмал» деген китапдан алып беребиз.

КЪАЧХЫНЧЫ

— ТАУЛУ ТАУРУХ —

Харун, журдан эсе да жеңил къачыл.
Къонч къушдан къачкандан кыны келед;
Къазуат тоздон келед, къоркучу басып,
Ол тоздеде черкес кыны тейленгенд;
Аны атасы, тугуры кырандышлары
Намыс, эркилик кочон анда өйдөдө;
Жаруу алгыз тободон башлары
Кумгыа къытылып, жаталап ол тозде,
Къанлары саркып, къан алгыз тилейди,
Харун борчун, уятын унутканды;
Уруш тоздонде кумда тас этгенди
Ушкун, бинагың — сора къачканды! —

Батханды кон; булганшып туманла
Млгух таланы жаабала
Кенг акъсыдан жуурганлары бле;
Кон чыгышында башлары
Аулакыны, сыртыны башындан а
Алтын бетли ай сабыр къагыранды! —
Суунал къысып, арп, талып,
Бетинден къыан, терин сюрте,
Къаны арасында орналып,
Этин таныды, тау ай болушукъ эте;
Тегеренде шолушк, сабырлык уюп,
Колтанд ол киши эселегендей.
Кеси жангыз къаны урушдан кутулуп,
Юйге келгенд, ок тиймей, өлмөгөндей;
Ол шагърей ойконе ашыгынд;
Иеси ойед, жарыгы чыгынд;
Къолундан келген къададар,
Шош атлап, киреди Харун босагыдан;
Алгың Селимге тенгем деп турганды,
Селим келгени танымады,
Ол, жангызлайын талгачна жатып,
Онгусу болуп, эле турды...
«...Мелекпе буйрукъ болганд Аллахдан
Сени кутхарырга ажалдан, палахдан» —
«Не халар?» — деп соруду Харунга Селим,
Къадырусу болгон келерин кёлоркоп,
Аны кёлерин къадырулардан
Адам умут этерча хал кёрюноп! —
Сора өрге сабыр кёлорлод ол
Жигит урушчу өлор сагытында
Къаны къызды, отла жанды къанында.
«Эн кон урушканды тамакда;
Атам, къарындашларым да өлгендей;
Мараучула, къууган жанчыр кибик,
Мен жангыз кесим бургынама аупакда,
Шинжилеге от ташлагъа тойгенден
Айкларым болп къызын къанга,
Келтене мен адам билимз жолланы,
Огтурусу жануару озланы;
Черкесе бителе — тегерек жауду...
Ал, эски тенгим, сен мени къонакыга;
Ахшылыгыны унутмам өлгюнчю,
Ант этене Улуу Алла, бля...
Еле турган Селим ала жазуалды:
«Тас бол, кёрлоп болмайса сени,
Юйом бля хурметин жокду мени
Адамлык болмаганды, къоркакыга!»
Айылдан, бушулушкан кёло толуп,
Жауап атамлай, кёлоркоп тирманын.
Харун сабыр, тауруу болуп,
Ташлаган ол хурметсиз босаганын.
Бир башка кой къаты бля оуп бар,
Тохтади ол аны къатында,
Озган конлери тошдо эсине,
Къызы эрине улпа эткен кибик
Озган конлери озорун келтирди.
Тийди ол Харун суукъ бетине,
Татты жарык кёрюндю жорегине;

Къбонде кёрюндю аны улмузда
Тау кечени къаргысында,
Жарык кёзле кубулушда, жандыла;
«Ол къыс мени сююп тура кереме,
Аны дунияда кез жарыгы немеме» —
Деп ол койге кириге ниетлейди...
Сора эрттенде къалган жарык зшитеди...
Ол жыр Харунну, айча, акъсыл этеди,
«Ай да кекде
Сабыр жоюеди,
Жаш урушчу уа
Урушда тебейредди,
Жиге жаш ушкун жерлейди,
Анга айтады къызы сойгеи:
Сойгеним, жаным, ёлмөнд къоркыма,
Сен намаз къолорса къыбылагъа,
Иинанып, бөл сен райгамбарга,
Сакъ бол сен, жанчыгыым, намысынга»

Кесиниким киим ташласа да,
Душманнга бичакъ ким урмаса да,
Ол бир да ишекис намысыз өлор,
Жарыктын журунгу умурза,
Сюектерин жануарла бастырмазла,
Ару ай кёзде
Сабыр жоюеди,
Жаш урушчу уа
Урушда тебейредди» —
Басын булгы жёлги жюрюшде
Харун дагызы жолна барады,
Аны улпу жиплугу бир-бирде
Ешюнонде аур-аур тамады...
Боран бир жанына сюрюшорюп,
Аны алдында тургун кой турды;
Харун жарып, жангы кон кирп,
Барып терезни къыстау урады,
Харун ючон анда жылы тилекле
Кёкге бара болуп эдиле;
Анасы жашын урушадан сакълайды,
Алай жангылай, кесим сакъламайды.
«Анам, ай Мен жары къахынчыма,
Харуума мен, сени киши жашынга;
Орус окладан хатасы кутулуп,
Келгенме санга!» — «Кесимги?» — «Кесим!» —
— Атам, къарындашларын къайдалла? —
Файгамбар алагъа ёлмө бергенди,
Мелекле да жанлары элтгендиле» —
«Къанлары алганмыз?» —
«Алганмыз» —
Окъ укчалып, къачкыма мен таулагъа,
Бинагымы душман тозде къойганма,
Батгалы аваны, сени жалсарыгъа,
Кёз жашыгы сюрторге келдим санга... —
«Жаншам, жаншам! сен налат гур,
Кесим жаша, менден кенг бол да»

Намысың бля ёлпагманса, осал,
Кесим жаша, менден кенг бол да.
Айыбың бля, эркиниченде къачхынчы,
Мутузламан кырат жырларыңды,
Колга, къоркыма, жаш тейлесме манга! —
Сора, чамлынуун таушук токтап,
Тегерени шолушк бийеди,
Ынчагдан эм да тилген тауушла
Кен турдула терезни тобюнде;
«Эн артында жолго къадыса,
Колга, къоркыма, жаш тейлесме манга! —
Намысың айыбын тийди...
Эртенликке кёрдо анасы...
Кёлери арха суукъ бурду,
Харам этилгени ёлгон
Къабырыгъа киши элтпеди,
Терен жарасындан къыан а
Юй парийн, гырылдыл, жалай эди.
Аны суукъ ёлгюнчю юсонде
Сабийчикле, тойюше, ойнадыла.
Къачхынчыны ёлмою эм айыбы
Халкыны халарында къадыла. —
Файгамбары кез турасында,
Къоркучу, узакъга кетди жанг;
Ауанасы Востокту тауларында
Кече къарында эди айланды,
Эртенликке терезни къагып
Энтга койге кириге тиледи.
Сора Куулийланы жырды эшиткендей,
Алгың бинагында къачканды,
Билгыз къадыды туман тобюнде.

1839 жыл.

ДЕФТЕРЛЕРИНДЕН

Тынчлыкъсыз жорекни тебиюу

Художниклени, музыкантланы, жазуучулары ич дуниялары бир тамаша, сейир дунияды. Сёз ючюн, Михаил Пермонтовну днвниклеринде, писмоларында, биографиялы халпарларында биз аны жашаууну жашырын жанына, жолларыны ынхылкыларына толусунай тошюнор онгубуз барды. Ала болушудыла жазуучуну чыгармаларын теренирек ангыларга да.

Бюгон ол жазмаланы окъуй, дуния, адам да хазна торленгеним ангылайсыз. Окъучуларыбызга сейир кёрюнор деген ому бля аладан бир къауым озкюнко газетибизде биринчи кере басылмады.

Бир тошюм эсиме келип, тынчлыкъ бермейди: мен сезимжылыкъ жашчылыкъ желли жуанда кыйрай эсе да кетип барам. Кёзде уа къара плащдан жыртылган журунчусы бир булут тер укады. Къоркучулду. Тошюм бюгонлюкте да унутпалайм.

Бир тошюм эсиме келип, тынчлыкъ бермейди: мен сезимжылыкъ жашчылыкъ желли жуанда кыйрай эсе да кетип барам. Кёзде уа къара плащдан жыртылган журунчусы бир булут тер укады. Къоркучулду. Тошюм бюгонлюкте да унутпалайм.

Гитче заманында айтаг, Арמידаны тоханасы ашырган тынгысыз соймлекчи таралпач рысарылача, аны тегерин билгенде булутпага къарыра бек соймекчи.

Трагедияны жигити Фернандо соймекчи бля селгенде кесипте бу эсимде къыгнан сураты сезале

Анасы жашын урушадан сакълайды, Алай жангылай, кесим сакъламайды. «Анам, ай Мен жары къахынчыма, Харуума мен, сени киши жашынга; Орус окладан хатасы кутулуп, Келгенме санга!» — «Кесимги?» — «Кесим!» — «Атам, къарындашларын къайдалла?»

Файгамбар алагъа ёлмө бергенди, Мелекле да жанлары элтгендиле» — «Къанлары алганмыз?» — «Алганмыз» — Окъ укчалып, къачкыма мен таулагъа, Бинагымы душман тозде къойганма, Батгалы аваны, сени жалсарыгъа, Кёз жашыгы сюрторге келдим санга... — «Жаншам, жаншам! сен налат гур, Кесим жаша, менден кенг бол да»

Намысың бля ёлпагманса, осал, Кесим жаша, менден кенг бол да. Айыбың бля, эркиниченде къачхынчы, Мутузламан кырат жырларыңды, Колга, къоркыма, жаш тейлесме манга! — Сора, чамлынуун таушук токтап, Тегерени шолушк бийеди, Ынчагдан эм да тилген тауушла Кен турдула терезни тобюнде;

«Эн артында жолго къадыса, Колга, къоркыма, жаш тейлесме манга! — Намысың айыбын тийди... Эртенликке кёрдо анасы... Кёлери арха суукъ бурду, Харам этилгени ёлгон Къабырыгъа киши элтпеди, Терен жарасындан къыан а Юй парийн, гырылдыл, жалай эди. Аны суукъ ёлгюнчю юсонде Сабийчикле, тойюше, ойнадыла. Къачхынчыны ёлмою эм айыбы Халкыны халарында къадыла. — Файгамбары кез турасында, Къоркучу, узакъга кетди жанг; Ауанасы Востокту тауларында Кече къарында эди айланды, Эртенликке терезни къагып Энтга койге кириге тиледи. Сора Куулийланы жырды эшиткендей, Алгың бинагында къачканды, Билгыз къадыды туман тобюнде.

аймы, алай аны сыфаты бюгонлюкте да эсимден кетпейди.
Бир жол, ала гинжи ойнай турган отугъа кирп, аны кёргенimde, акпарман бюголюп, кёлери ми ау басаңды. Биринчи соймлекчиден къарулу сезимни жашаган ёлмюрюмде сынамаганма. Къабыргъа киргичи, бу эсерим бирге болуп билеме. Ол заманда уа манга юююп, мен а жашырын жиплп турганма. Аны саргырым бурма чачы, кёк кёлери, терк-терк белшегени... бля мени учунуудамды жаратылгандыла огебсе ол жолча алкыс соймлекчиги сылтауандыны теритпадиле жангыды жорекни.
Кавказ таула манга сыйлыдыла... Былай эрте... Он жылдыма... Ол жашырын элбер, тас болган жаннетт Адамгъа бусыгъа да айтлыкъ тойлюме бу сезимими юсонден. Сагыш эте, бирде колпогым да келеди, алай кёбюсонде уа жипилма. Эрте соймекчи, андан къайналган анда иккисунго кутлары болдыла, дегенди Байрон. Мен а алай инсаны келденде музыкасы аслам болган сунама.

Угай, Байрон тойломе, башхасыма, Белгиле болмагъан фахлуима, Жаландо орус жореким бля, Мен эрте башлаганма, бошарма эрте.

Бюгонлюк юннеге дерм мени бек кеп ишим болганды. Аслам жердеде барганма, шаарны айтат тийрелене къаргъанма, къазыкъ бля тенгизде да жоюгенме. Кызысын айтаман, кёлөм жангы сезимлени излейди... Адамны былай турмушу айылдыла, эртегиле патчала кеслерин штурпы бля жубатханлай, мен да кесим булжуга айланма. Андан сора чарт акъсыл болган кеси кесин кеси Кипляры башлап тауушудыла, мен жамуат жашаугъа ахырысы бля да келишмейме. Бусыгъа уа башка замандан эсе да бегрек. Тонене Н. Н. юйлеринде эдим. Анда терт сагышын ичинде бир тап сёз айталамганма. Ол бийик къонакылыны башларында къаынган акъсылардан акчыкым жокду. Бир жаны бля, Аллах шукур!

Боран кетди, кетди. Долай да бузлаганды, тоз тевтрдача, тынгысызлыкъны билдирген кёлорюлген толкунлары бля. Алай ол бузлаган эмгенди, жокъ болганды. Мен жукудан айырланганма. Келге теритпадиле болушк болуп алай, билмейме. Жарсыларым андан да кеп болган заманда да тазы къахынчы эдим. Не болду да энди? Тынчлыкъсызлыкъны сылтауу жашауум бир жузгъа да жарамаган адамча тауусурукъма деген ахык тынчлыкъ бермегендиле.

Тынчлыкъ табар ючюн, жолча къыдырып, айланп турурга керекди. Мен чыгылма.

Россейден кетгени бери тохтаусу жолучулукъ-мала. Жауу, аты болуп, кавказ кийим кийимде да юсонде Кипляры башлап тауушудыла дерм битеу Линияны сюрюп чыкъдым, шаккала бля берлеуп уялп турганды, ачык тоздеде жакыларга, къахынчысы гыркын ашарга, келген чыгырдан сора ои кой болмай къыйналганды да тошю. Сууукъдан санларымы аруупту гара суула жерден барганма.

Битеу айберт жерлени суратларга жорексим билеип аслам коллекция жыйлыганды. Сыртдан ауп, Поржюге келгенимлей, арбаны кыюп, атам мингенме, тауаны эм бийик жерлерине өрленеме, ол а тынч тойло эди. Андан Поржюге жарымы тоз болуп аламан кёрюндю. Тауаны хуасы манга дарман кибикди, аругъаным унутма, солугум тындыч, оптуруп битеу жашауум былагъа карап туралуп келеди. Татар тилге юйрене турама. Ол мында, битеу да Азида бек керекди, тоз француз тилге өздене. Микенга-Барг мураты эдим, алай эрте Персов тилге Уахагъа тебейрече тошерик болур. Мен айланкы болганма, алай жашау манга жууукъту.

«Стихле бля поэмала» — «Мщырин» тау тилде Эзеланы Омар эшиттиргенди. Ол жангы кыраула келген литературада кёрмө болганы шарт кёрюноп къалады. Алай къаытарып айтырга союме: малктары жазуучула болмаганыча батыр, басынчулу, тукел эдиле ол жыллада Пермонтовну чыгармаларын кылга алып, ала бля таулу халкыны шагърай эртегитингенди. (Китап 1500 экзмпляр болуп басылманганды).

Бир китапка кесини къошумчулугуну Куулийланы Къайсын да этгенди. «Къачхынчы» кёрюно, Беллишича, ол закый орус поэти бек бийикте салганды. Аны азыркы прозалык Куулий улуну дайым да кёллендиргендей турганды. Арта Къайсын, аскерге кете туруп, аны китабы жол артамгында болганын жазаркыды. «А парус өз белеет» деген статьянда да Къайсын ала уллу соймлекчиги ачыклайды. Жарысугъа, «Стихле бля поэмалада» чыгармаланы малктар тилге кёрюрген поэте бары да жашаудан

Шахарда Пушкини ёлгюнелерини юсонден халгар жыйлыганды, мен арууп жаты эдим. Погибиз жаныла мухаджирин, Александр Сергеевич ол атланы бошдан этмегини шактагандыла. Бирисле уа, бюгонди тиширюла, Дантегъа жакъ басадыла. Пушкин соймлекчиги ангыламанган, сыфаты да артык аламат болмаган, осыларык адам болганы ючюн кой билеси анга къадыл тейокъ окуганды. Алай бля чыгармач дунияны жарыгыны биринчи кере кёргенди. Мен ташына чыкъмаганымы сылтауандан аны хазна билмегенме. Заманында алай къайтараламганма. Кесим да ашыгышты иш болганын ангылайма, алай жазганыма чогъоуламайма.

Жуукъ заманда мени Кавказга кёрюргендиле. Ол жашауум бек насылып кезююду. Чечен окулданы тобюнде эрикмелик суна эдим. Алай тойлоду. Бир айдан аламы сызгырылуранма, ёлмюнчю жууукълугуна асыры юйренгенден сакъланы жууукоденгелерине бетерек эс бурма. Энди азыр муратыма да тас эдим. (1940 жыл)

Россейни озган заманы жокду, ол бюгонлюк эм келлик кон бля жашайды. Жомакъчыда, Ерусалм Лазаревич жыйырма жыл жукулуп туруп, арда уа жоруулугъа чыгып, отуз кон басыра жорал, алай патчаклары болуп токтаганды. Андыды битеу Россей (1840 жыл)

Ёлгөрдө деп келеди кёлөме! Дуниягъа ол, балям, уллу жарысу болушк тойлоду, кесим да эркингем. Балда сейир болганы ючюн угай, керетасы кемлегени ючюн жуукулуга келмеген адамга ушайма. Керетам жептирди... сау калгысыз!... Озган жашауум эсерим, мен нек жашайма деген суругъа жуанп талпайма. Дуниягъа бир бийик мурат бля жаратылганымы ангылайма, алай мен анга жетпегендимме, боз сагыша кёлөме билетип. Ненча кере къадыры буйургу бля терсилери болмаганычы башларына балта болуп тийгеме, арта да чогъокланмаганыла... Соймлекчим кишиге насып келтиргенди... Кесим ючюн соймекчи, аламы сезимлерим эсте алмай...
Тамбля мен ёлгөрдө болушкым!... Жер башында бир адам, бир зат да мени топсунай ангылапмаганды. Бирле мени игирек, бирисле аманарк сундыла... Биринчи иш жаш болганды, экинчи уа ол начас эди держилде. Эси юм да ёлгюрюк. Андан сора жашарга кереминди? Алай жашарса, нечи эсе да сакълан... Колколю, мухаджиды ол болум! (1940 жыл)

Басмагъа ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат хазырлаганды.

КИТАПНЫ КЪАДАРЫ

Уруш жоллада керти нёгер болганды

Онтогузунчу ёмюрге орус литературада Кавказ азыркыны белсиз эди. Патчыны тизамына сыйынамагъаланы бери ийит болгъанды. А. С. Пушкин, М. Ю. Пермонтов да жоралагандыла бизни жомакълы жерибизге факхулу тизгиле. Революциядан сора, тау ауузлагъа устала келип, бу эки закыйни да назмуларын орус тилде окъуп, бир къаудумна а жаш назмучуларыбыз аламы малктар тилге кёрюргендик. Андан бери Пермонтовну поэзиясы хар таулуну жашау нёгери болгандыла кылады.

Малктар жазуучулары биринчи къауумуну эсгерилерине къарасакъ, хазна къалмай бары да айтарды Пермонтовну назмуларын солуптары тейыла окугандарын, чыгармачылыктады саныу алгыгъан сора уа аны тизгинлей тиллерине кёрюргендериде. Бюгон сейир этермады, Улуу Ата журт урушка дерм бизни поэте аны чыгармаларын кёрюно, Нальчикде 1941 жылда малктар тилде «Стихле бля поэмала» деген китап басмалагандарына. Махтанын Сафар, Улбашланы Ахмадид, Гытуулары Максим, Эзеланы Омар, Алайланы Умар эм Куулийланы Къайсын кёрюргендерине кире кирген чыгармалары. Ала аны бля, сёзюсү, орус поэзиягъа, поэте да кеслерини уллу хурметлерин кёргозгендиле, Пушкинни, Пермонтовну да сёз усталарына санап. Ол китаны манга «Минги-Тау» журналында бек редактор Додулары Аскер бергенди да, анга да ысас этерчанды. Бери бир барыбыз да бирен назмула бля поэмала кирди. Бдиле: «Парус», «Жулдуз», «Поэти ёлгюнчю», «Тутмакъ»,

«Къама», «Тамара», «Измаил-бей», «Къачхынчы», «Мщырин» эм башкала. Бюгонюк кёз бля къарганды, кёрмөкеле къаруусунокъ беркөнөдиле. Орус сёзлени асыры кеп хайырланганды, тил къудуртени алкысы аны билмегенери, орус поэти гиллууну тутмагандары да эслемей къалмады. Биз артында жолго къадыса, Колга, къоркыма, жаш тейлесме манга! — Сора, чамлынуун таушук токтап, Тегерени шолушк бийеди, Ынчагдан эм да тилген тауушла Кен турдула терезни тобюнде;

«Эн артында жолго къадыса, Колга, къоркыма, жаш тейлесме манга! — Намысың айыбын тийди... Эртенликке кёрдо анасы... Кёлери арха суукъ бурду, Харам этилгени ёлгон Къабырыгъа киши элтпеди, Терен жарасындан къыан а Юй парийн, гырылдыл, жалай эди. Аны суукъ ёлгюнчю юсонде Сабийчикле, тойюше, ойнадыла. Къачхынчыны ёлмою эм айыбы Халкыны халарында къадыла. — Файгамбары кез турасында, Къоркучу, узакъга кетди жанг; Ауанасы Востокту тауларында Кече къарында эди айланды, Эртенликке терезни къагып Энтга койге кириге тиледи. Сора Куулийланы жырды эшиткендей, Алгың бинагында къачканды, Билгыз къадыды туман тобюнде.

1839 жыл.

Додулары Аскерни къыйыны бютонда улпуду. Аны «Выхожу один я на дорогу» («Чар басман жолга кесим чыдым») деген назмуун айтп къоюсакъ да, тамамды. Орус тилде эшитилгенди малктарча да ол, маганасы, мухаджирини, рифмасы, музыкасы, деменгиллиги да сакъланып.

Татуу жазуучула орус закый поэти чыгармачылыгына дайым да буртландыла эслерин. Аны Кавказ бля байлмы помпалары да энчиледе. Сёз ючюн, «Мщырин» эсгериле. 1974 жылда аны малктар тилге Геккиланы Магомет кёрюргенди. Пермонтовну жигитини къыйылыгыны, насыпсыз къадырын жорегини теренденде сезип, авторну интонациясын да сакълап, бизни тилде алай эшиттиргени а белгилерге сөзбиз.

«Стихле бля поэмала» — «Мщырин» тау тилде Эзеланы Омар эшиттиргенди. Ол жангы кыраула келген литературада кёрмө болганы шарт кёрюноп къалады. Алай къаытарып айтырга союме: малктары жазуучула болмаганыча батыр, басынчулу, тукел эдиле ол жыллада Пермонтовну чыгармаларын кылга алып, ала бля таулу халкыны шагърай эртегитингенди. (Китап 1500 экзмпляр болуп басылманганды).

Бир китапка кесини къошумчулугуну Куулийланы Къайсын да этгенди. «Къачхынчы» кёрюно, Беллишича, ол закый орус поэти бек бийикте салганды. Аны азыркы прозалык Куулий улуну дайым да кёллендиргендей турганды. Арта Къайсын, аскерге кете туруп, аны китабы жол артамгында болганын жазаркыды. «А парус өз белеет» деген статьянда да Къайсын ала уллу соймлекчиги ачыклайды. Жарысугъа, «Стихле бля поэмалада» чыгармаланы малктар тилге кёрюрген поэте бары да жашаудан

Шахарда Пушкини ёлгюнелерини юсонден халгар жыйлыганды, мен арууп жаты эдим. Погибиз жаныла мухаджирин, Александр Сергеевич ол атланы бошдан этмегини шактагандыла. Бирисле уа, бюгонди тиширюла, Дантегъа жакъ басадыла. Пушкин соймлекчиги ангыламанган, сыфаты да артык аламат болмаган, осыларык адам болганы ючюн кой билеси анга къадыл тейокъ окуганды. Алай бля чыгармач дунияны жарыгыны биринчи кере кёргенди. Мен ташына чыкъмаганымы сылтауандан аны хазна билмегенме. Заманында алай къайтараламганма. Кесим да ашыгышты иш болганын ангылайма, алай жазганыма чогъоуламайма.

Жуукъ заманда мени Кавказга кёрюргендиле. Ол жашауум бек насылып кезююду. Чечен окулданы тобюнде эрикмелик суна эдим. Алай тойлоду. Бир айдан аламы сызгырылуранма, ёлмюнчю жууукълугуна асыры юйренгенден сакъланы жууукоденгелерине бетерек эс бурма. Энди азыр муратыма да тас эдим. (1940 жыл)

Басмагъа ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат хазырлаганды.

САРАКЪУЛАНЫ АСИЯТ.

Мишри

Меккиланы Магомед орус, тыш кыргызды жазуучулары чыгармаларын тапкыр тилге келчүлүгү улуу иш этеди. Быйыл аны М. Ю. Лермонтов «Мишри» деген поэмасын көчүрөсүз ани кыргызча болуп басмаланып- ганды. Чыгарманы окуган озем кыялың койдо! Мишрини ажылы кыдаары таулу поэзия өкмөтүнө жеткен, көчүрөмө бөлүмдө алуу кел салып ишлеген. Биз андан Лермонтов бөлүмдө байланыш оюмларын айтырып тилегенбиз да, окуучуну ала, поэмалар оозок бөл да шагырып этебиз.

Көп болмай бирөөнү кыялңа келеди. Юйде кесим жангыр эдим да, аламат да кыраганган болмаз эдим. Домбай соймам да, чайдай бол кутулдум. Ол, ойюне сау барлык, андан теренге узалгыр кыюймады — мен да артык бек кысымдам. Аппар ыразы болуусу, кетерге кыялңаңды. «Мишри» кыялңаңы кыюуну туудурма. Агыян босагага салып турган киши артка турактайды, кыялңаң шингине олтурды. Мен көчүрөгөнө алгышы этерге унутарак болуп, таулу киши ол поэманы орус тилде көлөңдөн айтып чыгарды! Ма тамаша десен — тамаша! Мени кесиз сукуландырган киши — Беккиланы Омарды. Келе-келе турганга айтып кеткендеңиз, ол быйла жазганды: «Прощай, немытая Россия...»

Неда: «Как я люблю, Кавказ мой величайший, Твоих сынов воинственных нравов...»
Бу, кырт киби, менде жашап, Баууруму жууу ашап, Сюре эди: «Да хайра, чап-Солу тыйган кешенден Сорру келмез кишиликке, Кыргызашыны кыялңаңа, Кыш кыялганы кыялңаңа!» Жасылдык ою кюнде Жигер баксым ол тиними; Жерни — көңкө да тилденде Теги бергенди өзү мактап! Тилек тилемме, этпе ден.

Көп эштине, ала, сен Кыялңаңдын мен — өлсөм, Тынсам иги эди... Жангыр, Тошгон чапыркылай, жансыз Турдум, бурогорнай Аллах-Сыйы эси, ёзом монх. Сыйлы сөлө: «Ана», «Ата»-Алай билалымды айта, Ажашдым сыйлы ойдо Балдан татып тауушпаны. Бош корошдиң: туушпалары Болуп көргөнө мен жуулу Биримде ойне жутуу Табалмай кесимде барын, Табынгырга кыялңарынан! Эзимилем, кыраткый өзб-Этпем ант: алай тей! Жюргими кюкорююн

III
«Сау бол!» келдинг тынгыларга, Сагышымы аңгыларга. Көлөм сөздөн эркин болуп, Көкорюм элпек солуп. Айдай да, этмедим зорлукту, Алайды — жок менде зарлык. Кюкорюң — болалымды батыр, Көлөм а не таурар айрык? Гыргын кыялым жасылкиде. Гузубалы эркинчилиги Апыр эдим. Аппар көрө, Андан бүтсүлүккө бере, Тилек эткен эдим орте-Турдум ани эркелете;

Жылмайын көкорюгим-Аху көкорюге кысыр, Аха таймаз болмаз арсар... Улуу, кызыл бутулгага Ушаш, кызыу ултурмалар Чачалдыла — ёткюзюлүкө Чамлангангай ёкюзюлүкө.

Кыркыртмайды мени кыябар: Азак кыялык болуп сабыр Ахыртады ёморлокуде: Кыуанч да жок — ёлор кюнде. Эрик ёсол, бирдинги сен Эркин сабыллыкни кюсей? Сөздигин, неда сөзмөдиги Сөйдюнгюм, неда сөймөдиги Жюрек нечик туурдуудан-Жайлыкыла садык жауун Жугузанында тыпырында? Хауа таза... Анда бирде Уна тешик теренинде, Көк жашауу, кыркызу сала, Көкөрмөздөн көлгөн бала, Чабыт кири жаш көпчорюн-Чуак көңкө эркир юндон! Жарык юнле жюкорюңдөн, Жашуу көргөн бир кыартас сен, Итинуюно да унутудг.

Ити сыйың табалмай, дүмү Бөлөмө ант: алай тей! Билалмайын алта жерпей!

«Там за добро — добро, и кровь — за кровь, И ненависть безмерна, как любовь», — деп да айтаңды.
«Как старую песню отычиси мой, Люблю я Кавказ» — деген да оңду. Да сора быйлай поэзи ани айырып соймей не амальбы барды? Халкыбыздына даражасын көгө чыгарган Кыйсыңбыз кыялым кыраңдашлардан да эркектетир ючюн кыюмай эди: Пушкин, Толстой, Классик, Профессор деп, сөмиртип айтыр эди. Гычы кесин сокталага кыялңаңды, кесим да кыялңаң — маңга да «Лермонтов» атганды эди.
Сөзю ары да бура, бери да айландыра турганын: Михаил Лермонтову «Мишри» поэмасын көчүрөгө эсиме неден тошгон эди, нечик басынган эдим? Кесими сөгөргө кыюм кыялмыдай, махтангырга алаам. (Бир бек уялчкыма да) Уун сөзю кысыксы — ёвөгтн студент жашларында ишлептеме, арда анда-санда кыл жетдире да турганын. Сиз да, көз жетдире турусуз да, багысыз бирчесиз.

Магомед ГЕККИ.
Жылмайын көкорюгим-Аху көкорюге кысыр, Аха таймаз болмаз арсар... Улуу, кызыл бутулгага Ушаш, кызыу ултурмалар Чачалдыла — ёткюзюлүкө Чамлангангай ёкюзюлүкө.

ЗАМАН

Азатыккыны белгисип

Төлөлөгө кюч - кыярыу берген

Сөзсүз, Михаил Лермонтову Кавказда болган кезиу чыгармачылыгын иги да байкыландырганды. Мында тууган намула, поэмала болмай, эни битте орус либертардан оңкун кыялңаңга келтирлалды. Таулада эшиткен тауруула, халпарла, болгон, көргөн ишле аны көп чыгармаларына киргендиле.
Жаланда бир адам, бир пост ахыркыс бөл да бир бөгө ушамаган ёмюрлөнү, культураны, диниле, жашуу жорукталы бирикдирге кыюуландан келгенге неир этебиз. Жаланда сюрюно жорак салгыкызы алай киши. Бюгонюкюде поликтиле да дерс болууга көрөк эди аны Кавказга көп кырамы. Литературда Кавказ таулары бир сейр кючлери барды, апын көргөн, сойгон арда да жерге татылчыл кыялңаң. Озгөн ёмюрнон аласкы, Владимир Высоцкий бөл Юрий Визборну айтырга болуусуз.

Былдай халкыбыз сынагы сюрюно жорак салгыкызы алай киши. Бюгонюкюде поликтиле да дерс болууга көрөк эди аны Кавказга көп кырамы. Литературда Кавказ таулары бир сейр кючлери барды, апын көргөн, сойгон арда да жерге татылчыл кыялңаң. Озгөн ёмюрнон аласкы, Владимир Высоцкий бөл Юрий Визборну айтырга болуусуз.

Филология илмуланы доктору, профессор Кючюклары Зуухра былай эсегергенди: «60-чы жылла эдиле, мен а гитче кызычкы. Кыярындашым Дюнтуу шубуу бар эди — Сааш Чичков. Ол бир жол китап алып келди да, анда уа таулары сурталарына кыярайбыз. Дауут а: «Ол Кавказды. Биз ары кетерикбиз», деген эди. Баим, Кавказы ол кюч эштине биричире, аны байланыш Лермонтову чыгармаларына ишленген суратла да көз алмында кыялңаңдыла.»

Зуухра андан ары былай кыялңаң: «Сурат дегеней, бир коллегам бөл Врубельни «Сидящий демон» деген ишине кыярай эди. Аны бетинде алай мудалык барды, огузрусулук, аманлык, кююскюл жорук болуп кыялңаңды. Ол болум Лермонтову кыялңаңдан этгенди. Биз аны Демону бетинде көрөбиз.

Илму жаньндан кыярасага а, Михаил Юрьевич кавказ поэмасын кыялңаңды. Анда арызы болмаган ханза адам чыккын. «Белла» бөл «Герой нашего времени» деген чыгармаларында уа көп тюрк сөз барды. Бизге уа аны бөл да жууктуу жазуучу.»
Бибитюктерге Махийланы а, Азиза да Кыярыздан кеч кыялңаңаңды. «Бизни школда белгили устоз окутханды А. И. Ситговца. Ол даым да сейр этип айтычу эди көпчюно сабылгы бары да «Кавказ, абрек, таула» деген сөзлери болган чыгармалары, Лермонтову киталарын артык излелгендир. Бир адам жок эди аламын кыялңаң. Кавказы ол кюч эштине биричире, аны байланыш Лермонтову чыгармаларына ишленген суратла да көз алмында кыялңаңдыла.»

Алайды да, литератураны маганасы уллуду. Баим, ол да адамны жашуунда, Тууган журтуу соймекликке, артыкда да кыялын, ауур кезулеринде бютюнда кюч ала болуп...

ТАШТЫЛАНЫ АСИЯТ.

Шакырыбывы белги

Кыянаты бөл тенгелширгендиле

Республикабызны ара шахары ормалары айтыккы орус жазуучуларын көбюсюнө айткын жороткылди. Андан бирине М. Ю. Лермонтову аты аталганды. Алгын газетибизни редакциясы да, орманда орналып, тамата коллегалары бөк көп заманды аны жорюп тургандыла.

Бир кыуам жыл мында алгва Нальчикни администрациясы башчылары шахарда закий орус поэти эсгертиме да болууга көрөдү. Деген оңу этген эдиле. «Нальчик» санаторийин жаньнда, Атажукун бацарга кириранден алгва, сойгон тауларна бетин буроп, союледди Лермонтов.

Аны авторлары Ас Мидова бөл Арсен Гунашев поэти сыратын чыпчык кыянатын суратлагыла, акылманан замансыз жоулганын, кыянатары кыярыкыянын белгилей.

Ол 2006 жылда декабрь айда ачылганды. Бизни корр.

ХУРМЕТЛЕУ

Информация байламлыклагыа - ыспас кыягыым

Көп болмай Питягорскде «Ма-шук-2014» деген Форум бардырылган жерде, Россияни Президенти Шимал-Кавказ федеральный округда тур эркинчили келечиси Сергей Меликов аны кырагангагыла дипломмала бөл махтау кыягыла берген эди. Форумга кыташхалла президенти келечикте кестерин жетишкенин көргөзгөндиле ан андан былай уллу мерорип-

Спартак-Нальчик

Футболчуларызы арсарсы хорлам болдургандыла

Профессионал футбол лиганы «Юг» зонасыны экинчи крууну биринчи турунда Нальчикни «Спартак» кеси майдында биринчи матчында Назраны «Ангуст» командасына 4:0 эсеп бөл хорлаганды.

Топланы бизни командада Гурфов, Конов, Дышкөв эм Гугуев ургандыла.

ПРЕСС-КОФЕРЕНЦИЯ

БИДЖИМПАНЫ ХАСАНБИ «Спартак-Нальчикни» баш тренери: Командабыз буюну кыраулылу бардырганын белгилеге оном эм гол туруга бир амал болуп, битте кезиле да кайрыла нылгандыла. Чабуулук этгенде да, кыруулауда турганына да ханза халат иймегендиз. Оюну кезуинде футболчуларыбызны борчларын бир кесек торлордирде тоштенди, аны кайырандан этен мултларыбызга жетгенбиз дегерге союмо.

Александр ПАИТЕВ, «Ангуст» футбол клубу баш тренери: Биз бир бөгө ушагызын оки торлоно тини ётдоргөнбиз. Оюну биринчи жарымдан бир кесек ойнарга корешенбиз, арда уа кыруулауда ойнаган футболчуларыбыз, бир бирини аңгылай, кыялңаңга жибергенбиз. Бир бөл жерде оюну бизге кыякыкыла голланы уруп тургандыла.

«Юг» зонаны 12-чи турундан сора таблицасы

КОМАНДА	О	Кь	ТБ	Х	Т	О
1 Черноморел Н	10	7	3	0	20-8	24
2 Витязь Кр	9	7	2	0	16-7	23
3 Динамо-ТГ	10	6	3	1	15-8	21
4 Торпедо Арм	11	6	2	3	20-13	20
5 Анжис	11	6	1	4	13-9	19
6 Татаргол	10	5	4	1	12-6	19
7 МТК	10	5	3	2	15-8	18
8 Итос	10	5	1	4	11-6	16
9 Спартак Нч	10	4	3	3	17-10	15
10 Ротор	10	4	3	3	15-14	15
11 Краснодар-2	10	4	1	5	17-19	13
12 Дружба М	11	4	1	6	15-15	13
13 Анжи-2	11	3	3	5	8-13	12
14 Ангуст	10	3	3	4	8-13	12
15 МахМК-КВБ	9	3	2	4	11-15	11
16 Жамулуланы Ф	10	3	2	5	7-19	11
17 Бирюл-Новокубанск	10	3	1	6	12-12	10
18 Терек	10	2	4	4	5-8	10
19 Алагия	10	2	3	5	11-17	9
20 Астрахань	10	2	1	7	10-17	7
21 Сочи	10	1	3	6	4-16	6
22 СКФЧ	10	0	3	7	4-8	3

Театр

«Тартюфха» чакырабиз

Кыулийоны Кыйсын атлы Малкыар кыял драма театр кесини кезиу сезону оңкун. 2-чи октябрде ол кыярууну айткылы Фасиулу драматург Ж. Б. Малкыар «Тартюф» деген комедиясы чакырабиз. Аны режиссер Куулийаны Борис салганды, художини Бакуланы Владимирди, Оюнга Жангораланы Можит, Бючланы Александр, Мамойланы Фатимат, Алтуулары Халимат эм Бошхале кыташкыла.

Спектакль 18 сагыттан бир минута бошларкыла. Оюну кезуинде ол орус тилге көрөкорюмөдө.

Сорулары болканы бөл телефонна бөл сөлөшонине: 47 - 50 - 40; 47 - 54 - 37.

УЧРДЕТИЛЕ: КЫААРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРАМЕНТИ БӨЛ ПРАВИТЕЛЪСТВОСУ

<p>Баш редактору орусбасы КЫОНАКЪЛАНЫ ХАСАН</p> <p>РЕДАКЦИЈА: АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ (баш редактор), БЕШАЙЛАНЫ МУТАЛИП (баш редактору орусбасы), ТОКЪЛУЛАНЫ БОРИС (жууаплы секретарь), ТЕКУЛАНЫ ХАУА (жамауат-политика бөлөмөнө таматасы), САРАКУЛАНЫ АСИЯТ (культура бөлөмөнө таматасы)</p>	<p>ТЕЛЕФОНИА: Редактору иришөөнү - 42-63-01. Баш редактору орусбасына - 42-38-21, 40-84-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Кореكتورра - 42-63-52.</p> <p>РЕДАКЦИЈАНЫ БЕПОМЛЕР: Жамауат-политика жашуу - 42-67-68, 42-24-02. Культура - 42-75-82. Социальный экономика - 42-66-73, 40-59-18. Жангылыкка эм спорт - 40-39-93, 42-66-71. Письма эм рескома - 42-37-94. Тилмачыла - 47-21-28. Сурат алуучу - 42-68-72. Бухгалтерия - 42-30-87. Операторра - 40-28-49, 42-39-65.</p>	<p>Редакция авторра бөл кыягы жорюгөмөдө. Көзгө жазмагыла рескома тизмелеринде эм ала артка кыялгандыла.</p> <p>Газетте басмаланып материалда айтылган оюмда редакциясы бөл кеселде болуусунда. Алаа айтылган хар зат юн.</p> <p>Россей Федерацияны Басманы юскөдөн законуна тийишлиликке материалды авторлары кеселди жууапандыла.</p> <p>Редакция авторрадан 400 гезит тизгенди (машина бөл жалгын 5-бет) кеню амалдыла.</p> <p>Газет Басманы эм асмамы информацийны эркинликерини кюруула жаны бөл Кыябаты-Малкыар регион инспекция 1994 жылда 14-июньда регистрация этгендиз.</p> <p>Регистрация номер — 0066. Индекс - 51532.</p>	<p>Газетти басмага КМР-ин Басма эмда асмамы админюцияны жаны бөл кыярыкы комитетини компьютер службага хазыр этгенди.</p> <p>Газет «Тетраграф» ООУ-ну тинюграфияда басмаландыла. Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33</p> <p>Газеттин исеерине тапкыруу ючюн КМР-ин почта сызыгы федеральный администрация жууапанды. Телефонна: 76-01-28, 76-01-10</p> <p>Газеттин рошнотига сатыу ючюн КМР-ин «Рескома» акционер общество жууапанды. Телефон: 42-69-34</p>	<p>Номерге графикте кере 19 00 сагыттан кыял салындады. 20.00 сагытта кыял салындады</p> <p>ГАЗЕТИНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРГАНДА: Саракуданы Асият - дедурлей редактор; Акушуланы Феруза (2, 3-чю бетте); Зезаланы Лида (1, 4-чю бетте) - корректорра.</p> <p>Тиража 2130 экз. Заказ № 1996</p> <p>Зеленую, Нальчик шахар, 36000 аты проспек, 5-б. элэкторр пошта: ebor_50@mail.ru</p>
--	--	--	--	---